

Mae hawliad wedi'i wneud yn fy erbyn yn y llys - beth ddylwn i ei wneud?

I bobl sydd mewn anghydfod a bod rhywun yn mynd â nhw i'r llys

Ynghylch y daflen hon

Mae'r daflen hon i bobl sydd wedi cael hawliad yn eu herbyn. Mae'n esbonio:

- beth fydd yn digwydd os anwybyddwch yr hawliad
- sut mae addef i'r hawliad neu ei amddiffyn (neu wneud gwrth-hawliad), ac
- a oes angen ichi fynd i'r llys.

Mae'n esbonio hefyd sut y gallwch ddal i setlo'r anghydfod heb fynd â'r mater i'r llys.

Gwybodaeth bwysig am y daflen hon. Efallai yr hoffech gael cyngor cyfreithiol annibynnol cyn gwneud unrhyw benderfyniadau ar sail y daflen hon.

Os oes arnoch angen y daflen hon mewn fformat arall, er enghraifft, mewn print bras, cysylltwch â'ch llys lleol i gael gymorth. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt ar gyfer yr holl lysoedd ar-lein yn hmcts.courtfinder.justice.gov.uk.

Cynnwys

Beth ddylwn i ei wneud os ca'i hysbysiad o hawliad?	3
Sut ddylwn i ymateb i'r hawliad?	3
Beth os ydw i am addef i'r hawliad i gyd (neu i ran ohono)?	3
Beth os ydw i am amddiffyn yr hawliad?	5
Beth ddylwn i ei wneud os oes ar yr unigolyn sy'n gwneud hawliad arian i mi?	5
A fydd yn rhaid imi fynd i'r llys?	6
Oes angen cyngor cyfreithiol arna'i?	6
Ble ga'i ragor o wybodaeth?	8
Pa lwybr y gall anghydfod ei ddilyn yn y llys	7

Beth ddylwn i ei wneud os ca'i hysbysiad o hawliad?

Dylech weithredu'n gyflym. Rhaid ichi ymateb o fewn cyfnod byr. Gelwir y dyddiad pan fydd papurau'r llys yn eich cyrraedd yn 'ddyddiad cyflwyno', ac mae hynny ddau ddiwrnod ar ôl y marc post. Rhaid ichi ymateb i'r hawliad o fewn 14 diwrnod i'r dyddiad hwn.

Ond, yn gyntaf, edrychwch i weld ydy'r adran â'r pennawd 'Manylion yr hawliad' ar y ffurflen hawlio'n dweud 'Manylion yr hawliad i ddilyn'. Os felly, ddylech chi **ddim** ymateb i'r hawliad nes ichi gael y manylion hyn (ac fe ddylid eu hanfon atoch o fewn 14 diwrnod). Ar ôl ichi gael manylion yr hawliad, gwnewch yn siŵr eich bod yn ymateb o fewn 14 diwrnod i'w derbyn.

Os na fydd eich ymateb yn cyrraedd o fewn 14 diwrnod, gall y llys naill ai wneud gorchymyn ichi dalu'r swm a hawlir neu benderfynu faint rydych yn gorfod ei dalu. Gelwir hyn yn ddyfarniad llys sirol.

Cofiwch, gallwch ddal i siarad â'r unigolyn sy'n gwneud hawliad yn eich erbyn. Bydd llawer o bobl yn meddwl na ddylai'r partion gysylltu â'i gilydd ar ôl i broses y llys ddechrau. Dydy hynny ddim yn wir. Er bod rhaid ichi ymateb i'r hawliad o fewn 14 diwrnod, mae'n debyg y byddwch yn ei chael yn fuddiol cysylltu â'r unigolyn sy'n gwneud yr hawliad (neu â'u cyfreithiwr) i drafod sut mae setlo'r anghydfod.

Sut ddylwn i ymateb i'r hawliad?

Er mwyn ymateb i'r hawliad, bydd angen ichi lenwi'r ffurflenni sydd yn y pecyn ymateb a anfonwyd gyda'r ffurflen hawlio (neu gyda manylion yr hawliad os anfonwyd nhw ar wahân). Gwnewch yn siŵr eich bod yn darllen y canllawiau i ddiffynyddion yn ofalus cyn llenwi unrhyw ffurflenni.

Os cychwynnwyd yr hawliad ar-lein (ac os felly, bydd papurau'r achos yn enw Llys Sirol Northampton), gallwch ymateb i'r hawliad ar-lein hefyd. Ewch i **www.moneyclaim.gov.uk** i lenwi'r ffurflenni perthnasol. Rhaid ichi ddal i ymateb o fewn 14 diwrnod i'r dyddiad pan gawsoch chi'r hawliad.

Mae'r ffurflen y bydd angen ichi ei llenwi'n dibynnu ar eich ymateb.

- **Os ydych yn addef i'r hawliad i gyd (neu ran ohono)**, gweler tudalen 5
- **Os ydych yn amddiffyn yr hawliad**, gweler tudalen 7
- **Os ydych yn gwneud gwrth-hawliad** (hynny yw, os ydych yn meddwl bod ar yr unigolyn sy'n gwneud yr hawliad arian i chi), gweler tudalen 8

Beth os ydw i am addef i'r hawliad i gyd (neu i ran ohono)?

Os ydych am dalu'r swm a hawlir ar unwaith, gallwch naill ai anfon yr arian neu fynd â'r arian i'r cyfeiriad sydd ar y ffurflen hawlio. Cofiwch ofyn am dderbynneb. Gwnewch yn siŵr bod eich taliad yn cyrraedd yr unigolyn sy'n gwneud yr hawliad o fewn 14 diwrnod ichi gael yr hawliad (neu fanylion yr hawliad).

Sut mae addef cyfrifoldeb am swm amhenodol?

I addef cyfrifoldeb am swm o arian sydd heb ei benderfynu eto (a elwir yn 'swm amhenodol o arian'), llenwch y ffurflen addefiad. Wrth lenwi'r ffurflen, gallwch naill ai:

- gynnig swm penodol o arian i setlo'r hawliad (fel arfer i'w dalu'n llawn ond gallwch ofyn am fwy o amser), neu
- addef i'r hawliad heb ddweud faint rydych yn ei addef.

Ga'i fwy o amser i dalu'r swm sydd arna'i?

Os oes angen rhagor o amser arnoch i dalu'r swm rydych yn addef sy'n ddyledus, gallwch ofyn i'r person sy'n gwneud yr hawliad a gewch chi dalu'r swm fesul tipyn neu rywbryd yn y dyfodol.

Er mwyn gwneud hyn, llenwch y ffurflen addefiad, gan roi manylion eich incwm a'ch costau a dweud sut yr hoffech dalu. Efallai y byddwch am gysylltu â'r sawl sy'n gwneud yr hawliad (neu â'i gyfreithiwr) i drafod cynnig i dalu.

Anfonwch y ffurflen addefiad i'r cyfeiriad sydd ar y ffurflen hawlio. Cofiwch gadw copi ichi'ch hun.

Os bydd yr unigolyn sy'n gwneud yr hawliad yn derbyn eich cynnig i dalu fesul tipyn, rhaid ichi dalu'n rheolaidd yn ôl y trefniant. Os ydych yn ei chael hi'n anodd talu - os ydych wedi colli'ch swydd, er enghraifft - dylech gysylltu â'r llys. Efallai y bydd y llys yn gallu'ch helpu i osgoi sefyllfa lle bydd rhagor o gostau'n cael eu hychwanegu at y swm sy'n ddyledus gennych.

Os byddwch yn addef, gall yr unigolyn sy'n gwneud yr hawliad (yr hawlydd) ddal i ofyn am gofnodi dyfarniad.

Beth os nad oes arna'i gymaint o arian ag sy'n cael ei hawlio?

Os ydych yn cytuno bod arnoch chi rywfaent o arian ond llai na'r swm sy'n cael ei hawlio, llenwch y ffurflen addefiad a'r ffurflen amddiffyniad a gwrth-hawliad. Gelwir hyn yn 'wneud addefiad rhannol'.

Rhaid ichi ddweud faint yn union sydd arnoch chi ac esbonio pam rydych yn meddwl nad oes arnoch chi fwy na hyn. Wedyn, gallwch gynnig talu'r swm rydych yn cytuno ag ef yn llawn, neu ofyn am fwy o amser i dalu'r hyn sy'n ddyledus gennych.

Anfonwch y ddwy ffurflen at y llys er mwyn iddynt eu cael o fewn 14 diwrnod ar ôl y dyddiad cyflwyno (sef, 14 diwrnod o'r dyddiad pan gawsoch chi bapurau'r llys). Fodd bynnag, os oes angen rhagor o amser arnoch i baratoi'ch amddiffyniad, gallwch ymestyn y cyfnod hwn. I gael gwybod rhagor, darllenwch 'Ga'i fwy o amser i baratoi fy amddiffyniad?' ar dudalen 7.

Yna, bydd y llys yn anfon copïau o'ch ffurflenni wedi'u llenwi at yr unigolyn a wnaeth yr hawliad yn gofyn a yw'n derbyn eich addefiad rhannol ac a oes modd setlo, ynteu a yw am fwrw ymlaen â'r hawliad fel hawliad sy'n cael ei amddiffyn. Rhaid i'r sawl sydd wedi gwneud yr hawliad ymateb i'r llys o fewn 14 diwrnod ar ôl cael eich addefiad rhannol.

Beth os ydw i am amddiffyn yr hawliad?

Sut mae ffeilio amddiffyniad?

Os ydych am amddiffyn yr hawliad, rhaid ichi lenwi'r ffurflen amddiffyniad a gwrth-hawliad. Gwnewch yn siŵr eich bod yn darllen y cyfarwyddiadau'n ofalus ac yn ateb yr holl bwyntiau a godwyd. Os na fyddwch wedi ateb pob un ohonynt, tybir eich bod yn addef iddynt.

Dychwelwch y ffurflen i'r llys o fewn 14 diwrnod.

Sylwch, unwaith yr amddiffynnir hawliad, mae'n bosib y caiff ei drosglwyddo i lys gwahanol sy'n nes at y man lle'r ydych yn byw neu'n gweithio.

Ga'i fwy o amser i baratoi fy amddiffyniad?

Os oes angen mwy o amser arnoch i geisio cyngor a pharatoi'ch amddiffyniad, llenwch y ffurflen cydnabyddiad cyflwyno a sicrhau bod y llys yn ei chael o fewn 14 diwrnod. Bydd hyn yn caniatáu ichi gwblhau'ch amddiffyniad o fewn cyfnod o 28 diwrnod ar ôl y dyddiad cyflwyno (sef, o fewn 28 diwrnod i'r dyddiad pan gawsoch chi bapurau'r llys). Bydd y llys yn dweud wrth yr unigolyn sydd wedi gwneud yr hawliad ei fod wedi cael eich cydnabyddiad cyflwyno.

Beth os ydw i eisoes wedi talu'r swm a hawlir?

Os ydych yn meddwl eich bod eisoes wedi talu'r swm a hawlir, llenwch y ffurflen amddiffyniad a gwrth-hawliad a'i hanfon at y llys. Wedyn, bydd y llys yn rhoi copi i'r sawl sy'n gwneud yr hawliad a bydd gan hwnnw ddau ddewis. Naill ai bydd yn cytuno bod yr arian wedi'i dalu ac nad oes angen mynd â'r peth dim pellach, neu bydd yn bwrw ymlaen â'r hawliad fel hawliad sy'n cael ei amddiffyn.

Cofiwch, os ydych wedi talu'r arian oedd yn ddyledus ar ôl y dyddiad cyflwyno (sef, y dyddiad pan gawsoch chi bapurau'r llys) mae'n bosib bod y sawl sy'n gwneud yr hawliad yn dal i hawlio arian am ffi'r llys neu gostau eraill. Edrychwch ar y ffurflen hawlio i weld manylion yr hawliad.

Beth ddylwn i ei wneud os oes ar yr unigolyn sy'n gwneud hawliad arian i mi?

Os ydych yn meddwl bod ar yr unigolyn sy'n gwneud yr hawliad yn eich erbyn arian i chi, a'ch bod am hawlio hynny, bydd angen i chi wneud hawliad yn erbyn yr unigolyn hwnnw. Gelwir hyn yn wrth-hawliad. Llenwch adran gwrth-hawliad y ffurflen amddiffyniad a gwrth-hawliad, ac wedyn anfonwch hi i swyddfa'r llys.

Bydd yn rhaid ichi dalu ffi am wneud gwrth-hawliad. Os na wnewch chi dalu'r ffi, fyddwch chi ddim yn gallu bwrw ymlaen â'ch hawliad. Ond, os ydych yn cael budd-daliadau penodol gan y wladwriaeth neu os yw'ch incwm blynyddol yn is na therfyn penodol, neu petai talu'r ffi'n achosi caledi i chi, dim ond rhan o'r ffi y bydd yn rhaid ichi ei thalu, neu efallai na fydd yn rhaid talu dim o gwbl.

Mae'n bwysig iawn ichi beidio ag anwybyddu'r hawliad. Os na wnewch chi ateb neu os byddwch yn ymateb yn hwyr, gall y llys orchymyn ichi dalu'r swm a hawlir neu benderfynu faint y bydd yn rhaid ichi ei dalu. Mae hyn yn cael ei alw'n 'gofnodi dyfarniad' yn eich

erbyn gan y llys. Bydd eich manylion hefyd yn cael eu rhoi ar y Gofrestr Dyfarniadau, Gorchmynion a Dirwyon.

Mae'r Gofrestr Dyfarniadau, Gorchmynion a Dirwyon yn cofnodi manylion dyfarniadau llys. Defnyddir y cofnodion hyn gan y diwydiant credyd (megis banciau a chymdeithasau adeiladu) i wneud penderfyniadau ynglŷn â benthyciadau. Os caiff eich dyfarniad ei gofnodi ar y gofrestr, efallai y bydd yn anodd ichi gael credyd.

A fydd yn rhaid imi fynd i'r llys?

Efallai y bydd yn rhaid ichi fynd i'r llys os byddwch yn amddiffyn yr hawliad, neu os na allwch chi a'r unigolyn sy'n gwneud yr hawliad gytuno sut y caiff y swm ei dalu. Bydd achosion yn y llys yn dilyn un o dri llwybr, sef y trac hawliadau bychain, y trac cyflym a'r drefn aml-drac.

Y barnwr fydd yn penderfynu ar ba drac y rhoddir yr achos yn y llys ac fe seilir hynny ar werth yr hawliad ac ar ba mor gymhleth yw'r achos.

Os yw'r hawliad am £5,000 neu lai, mae'n debyg yr ymdrinnir ag ef drwy'r trac hawliadau bychain. Cewch fwy o wybodaeth am y llwybr hwn yn ein taflen **Y trac hawliadau bychain yn y llysoedd sifil**.

Os yw'r hawliad am fwy na £5,000, mae'n debyg yr ymdrinnir ag ef drwy'r trac cyflym neu'r drefn aml-drac. Gallwch gael gwybod rhagor am y llwybrau hyn yn ein taflen **Hawliadau'r trac cyflym ac aml-drac yn y llysoedd sifil**. Gweler tudalen 14 am fanylion ein taflenni.

Fodd bynnag, nid yw'n rhy hwyr ichi ddatrys y mater heb fynd i'r llys. Gallwch ddal i gytuno ar setliad neu geisio ffordd arall o ddatrys y mater, er enghraifft cyfryngu neu gyflafareddu. I gael gwybod rhagor am ffyrdd eraill o setlo anghydfod, darllenwch ein taflen **Rwyf mewn anghydfod - beth alla'i ei wneud?** Gweler tudalen 14 am fanylion ein taflenni.

Oes angen cyngor cyfreithiol arna'i?

Gallwch gael gwybodaeth gyfreithiol a chynghor am ddim gan sawl corff - gweler tudalen 14 y daflen hon i gael gwybod rhagor. Cofiwch, all staff y llys ddim rhoi cyngor cyfreithiol ichi am eich achos.

Pa lwybr y gall anghydfod ei ddilyn yn y llys

Mae'r diagram isod yn dangos sut y gall hawliad ynghylch anghydfod fynd rhagddo drwy'r llys. Mae'r daflen hon yn sôn am y rhan o'r broses sydd wedi'i hamlygu.

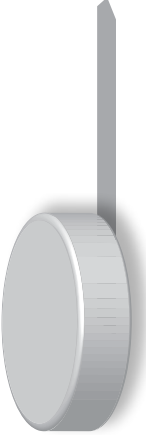
1

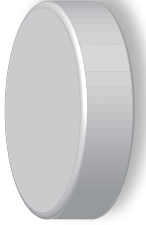
2

3

4

Anghydfod

Ystyr anghydfod yw pan fo rhywun yn anghytuno ag unigolyn neu sefydliad arall, er enghraifft dros arian sy'n ddyledus.

Opsion arall yn hytrach na'r llys

Mae'r llys yn gofyn i chi geisio datrys yr anghydfod drwy ffyrdd eraill yn hytrach na mynd i'r llys. Yn gyffredinol, mae'r ffyrdd hyn yn rhatach ac yn gyflymach. Os bydd ffordd arall yn llwyddiannus, bydd y broses yn dod i ben gyda hynny.

Dechrau proses y llys

Mae proses y llys yn dechrau pan wneir hawliad drwy'r llysoedd. Yna, gellir naill ai amddiffyn yr hawliad neu addef iddo.

Amddiffyn yr hawliad

Os caiff yr hawliad ei amddiffyn neu os na allwch chi na'r parti arall gytuno ar yr arian sy'n ddyledus, bydd yr anghydfod yn mynd gerbron y llys.

neu

Addef i'r hawliad

Os addefir i'r hawliad, dylai'r sawl y gwnaed yr hawliad yn ei erbyn dalu'r hyn sy'n ddyledus. Bydd yr anghydfod yn dod i ben, a dyna ddiwedd arni.

Trac hawliadau bychain

Yn achos hawliadau am £5,000 neu lai, mae'n debygol y delir â'r rhain drwy broses y trac hawliadau bychain. Fel rheol, bydd yr achosion hyn yn para llai na chwe mis.

neu

Aml-drac neu drac cyflym

Yn achos hawliadau am fwy na £5,000, mae'n debygol y delir â'r rhain drwy'r broses aml-drac neu'r trac cyflym. Gall yr achosion hyn fod yn gymhleth, ac felly gall gymryd hwy na chwe mis i'w cwblhau.

Apelio yn erbyn penderfyniad y llys

Rwyf wedi cychwyn hawliad yn y llys - beth sy'n digwydd nesaf.

Os byddwch chi neu'r parti arall yn anghytuno â phenderfyniad y barnwr, gallwch apelio. Rhaid i chi gael sail briodol a chaniatâd y barnwr i apelio.

Ble ga'i ragor o wybodaeth?

I gael gwybodaeth gyffredinol am ddatrys anghydfodau cyfreithiol, ewch i www.direct.gov.uk/courtanddebt

I gael cyngor am weithdrefnau'r llys, i gael y ffurflenni y mae eu hangen arnoch neu i gael help i'w llenwi, siaradwch â staff y llys. Ond cofiwch, ni allant roi cyngor cyfreithiol ichi. Er enghraifft, ni allant ddweud wrthyhch a yw eich hawliad yn un da na chan bwy y dylech fod yn hawlio.

I gael gwybodaeth gyfreithiol, cymorth a chyngor yn rhad ac am ddim, cysylltwch â'r Gwasanaeth Cyfreithiol Cymunedol ar 0845 345 4 345 neu ewch i www.direct.gov.uk/contactCLA

Mae cyngor cyfreithiol am ddim ar gael hefyd gan un o'r Canolfannau Cyfraith neu gan ganolfan Cyngor ar Bopeth yn www.adviceguide.org.uk

I ddarllen ein taflenni eraill yn y gyfres hon, ewch i hmctsformsfinder.justice.gov.uk

I gael gwybodaeth am faterion sy'n ymwneud â defnyddwyr, cysylltwch â'r gwasanaeth Cyswllt Defnyddwyr ar 08454 04 05 06 neu ewch i www.cyswlltdefnyddwyr.gov.uk

Ar gyfer materion sy'n ymwneud â dŵr, cysylltwch â'r Cyngor Defnyddwyr ar gyfer Dŵr ar 0121 345 1000 neu 0845 039 2837 (bydd hyn yn eich cyfeirio at eich pwyllgor lleol) neu anfonwch e-bost at enquiries@ccwater.org.uk

Ar gyfer materion sy'n ymwneud â ffonau llinell dir, ffonau symudol a'r rhyngwrdd, cysylltwch ag Ofcom ar 020 7981 3040 neu gallwch anfon e-bost at Ofcom drwy eu gwefan yn www.ofcom.org

Ar gyfer materion sy'n ymwneud â nwy a thrydan, cysylltwch ag Ofgem ar 020 7901 7295 neu anfonwch e-bost at consumeraffairs@ofgem.gov.uk

I gael gwybod sut mae cysylltu â gwasanaethau'r Ombwdsmon, cysylltwch â Chymdeithas Ombwdsmon Prydain ac Iwerddon ar 020 8894 9272 neu anfonwch e-bost at secretary@bioa.org.uk

I gael manylion cyswllt ar gyfer yr holl lysoedd, ewch i hmctscourtfinder.justice.gov.uk

Pa gymorth ychwanegol sydd ar gael i ddefnyddwyr llys sydd ag anabled?

Os oes arnoch angen y daflen hon mewn fformat arall, er enghraifft mewn print bras, cysylltwch â'ch llys lleol am gymorth. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt ar gyfer yr holl lysoedd ar-lein yn hmctscourtfinder.justice.gov.uk.

Os oes gennych anabled sy'n golygu bod mynd i'r llys neu gyfathrebu yn anodd i chi, cysylltwch â'r llys perthnasol a gallant eich helpu chi. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt yr holl lysoedd ar-lein yn hmctscourtfinder.justice.gov.uk.

Mae Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM yn un o asiantaethau'r Weinyddiaeth Cyfiawnder. Mae'r asiantaeth yn gyfrifol am weinyddu'r llysoedd troseddol, y llysoedd sifil a'r llysoedd teulu a'r tribiwnlysoedd yng Nghymru a Lloegr a'r tribiwnlysoedd heb eu datganoli yn yr Alban a Gogledd Iwerddon Mae'n darparu system cyfiawnder deg, effeithlon ac effeithiol a weithredir gan farnwriaeth annibynnol.

Nod Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM yw sicrhau bod pob dinesydd yn cael mynediad prydlon at gyfiawnder yn unol â'u gwahanol anghenion, boed y dinasyddion hynny'n ddioddefwyr troseddau neu'n dyst iddynt, yn ddiffynyddion a gyhuddwyd o gyflawni troseddau, yn ddefnyddwyr mewn dyled, yn blant mewn perygl o niwed, yn fusnesau sydd mewn anghydfodau masnachol neu'n unigolion sy'n mynnu eu hawliau cyflogaeth neu'n herio penderfyniadau cyrff y llywodraeth.

I gael rhagor o wybodaeth, ewch i www.justice.gov.uk/about/hmcts